

Pravilna raba nekaterih izrazov

Prof. dr. Vlasta Jenčič in Dr. Metka Pislak Ocepek

Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

vlasta.jenic@vf.uni-lj.si, metka.pislakocepek@vf.uni-lj.si

Kadar govorimo ali pišemo o varozi, v pogovornem in pisnem jeziku uporabljamo različne strokovne izraze, ki niso vedno pravilno razumljeni ali so zaradi nedoslednosti tudi napačno uporabljeni. Da bi bilo takih nesporedov čim manj, bomo nekaj teh izrazov razložili v prispevku in jih pojasnili tudi z nekaj primeri pravilne rabe.

Varoja, varoje, varoza

Varoja z latinskim imenom *Varroa destructor* je zajedavska pršica, ki se prehranjuje s hemolimfo čebeljih bub in odraslih čebel.

Varoza je zajedavska bolezen čebelje družine, ki jo povzroča zajedavska pršica *Varroa destructor*, imenovana varoja. Značilni znaki varoze so spremenjena zaležena površina, iznakažene in mrtve bube, iznakažene in slabotne čebele ter slabotna čebelja družina, ki navadno kmalu propade.

Zdravilo, učinkovina, sredstvo, substanca/ snov

Zdravilo je vsaka snov ali kombinacija snovi, ki so predstavljenе z lastnostmi za zdravljenje ali preprečevanje bolezni pri ljudeh in živalih. Uporabljamo jih za vnovično vzpostavitev ali izboljšanje fiziološke funkcije s farmakološkim (farmakologija je veda, ki preučuje medsebojno delovanje biološko aktivnih snovi in organizma), imunološkim ali presnovnim delovanjem. Za čebeljo družino bi lahko zadnjo poved spremenili v: »za vnovično vzpostavitev ali izboljšanje fiziološke in biološke lastnosti čebelje družine«.

Učinkovina je vsaka snov, ki že v razmeroma majhni količini vpliva na biokemične oziroma biofizikalne procese v organizmu. Učinkovine, ki jih uporabljamo za zatiranje varoj, so na primer različne organske kisline, eterična olja, pa tudi sintetične kemikalije/akaricidi (pridobljeni s kemično sintezo), kot so amitraz, kumafof, flumetrin itd.

Sredstvo je snov, naprava ali postopek, namenjen za določeno določeno cilja. Kadar govorimo o zdravljenju varoze, bi torej lahko govorili o postopkih za zmanjšanje števila varoj, kadar govorimo o čiščenju in razkuževanju, pa govorimo o čistilnem oziroma razkuževalnem sredstvu.

Farmacevtska substanca ali farmacevtska snov je organska ali anorganska snov, pridobljena iz naravnih virov

z ekstrakcijo iz surovin, s fermentacijo ali sintezo. Uporabljamo jo kot zdravilno učinkovino ali pomožno snov pri izdelavi ali pripravi zdravil. Zdravilom, ki jih uporabljamo za zdravljenje varoze, so poleg učinkovine, ki deluje na varoje, za učinkovitejše delovanje dodane druge substance/snovi.

Zdravljenje, tretiranje varoj, zatiranje varoj

Zdravljenje je uporaba zdravil ali drugih učinkovin za vnovično vzpostavitev zdravja ali izboljšanje telesnih funkcij; za čebeljo družino lahko zadnjo besedno zvezo zamenjamo z »bioloških in fizioloških aktivnosti čebelje družine«.

Tretiranje varoj/varoze je obravnavanje varoj/varoze; tudi varoj, ki so v postopku.

Zatiranje varoj pomeni več dejavnosti za zmanjšanje ali popolno odstranitev škodljivih vplivov varoj.

Primer strokovnega besedila, v katerem so uporabljeni razloženi izrazi

Varoza je bolezen čebelje družine, ki jo povzroča zajedavska pršica **varoja** (*Varroa destructor*). Z **varojami** zelo napadena čebelja družina kaže bolezenske znake, značilne za **varozo**: spremenjena zaležena površina, iznakažene in mrtve bube, iznakažene ter slabotne čebele. Varozo kot zajedavsko bolezen moramo **zdraviti**. Če čebeljih družin ne **zdravimo**, propadejo zaradi **varoze**. V čebelji družini povzročajo **varoje** velike biološke in čebelarstvu ekonomske izgube, zato je treba bolezen **tretirati** (obravnavati) z vso resnostjo. Za preprečitev razmnožitve **varoj** čez mejo, ki je v določenem obdobju še dopustna, jih moramo redno **zati-rati**. Za **zatiranje varoj** je na razpolago več **zdravil**. Eno izmed njih je na primer zdravilo ApiBioXal. Njegova **učinkovina** je oksalna kislina, ki deluje na **varoje**, dodani pa sta še **substanci** koloidni silicijev hidrat in glukoza. Za zatiranje varoj poznamo še druge načine in **sredstva**, na primer izrezovanje trotovine, pripiranje matice, izdelavo narejencev in drugo.

Viri:

Čebelarški terminološki slovar. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in Čebelarstva zveza Slovenije, Ljubljana 2008.

Farmacevtski terminološki slovar. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Ljubljana 2011.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Ljubljana 2000.

Veterinarski terminološki slovar. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2013.

Zakon o zdravilih. Uradni list Republike Slovenije št. 520-01/13-4/62 z dne 24. februarja 2014.